

Світлана ХРИПКО

**АКСІОЛОГІЯ ОСВІТИ ЯК ТАЇНА
ПОКЛИКАННЯ І ДУХОВНА
СУТНІСТЬ ВАРТОСТІ БУТТЯ**

*Щоб пізнати ціннісний світ людини,
щоб судити про людину, варто,
як мінімум, принаймні увійти
в таємницю її думок і її нещасть,
таємницю її хвилювань і її болю.*

О. Бальзак

У статті пропонується авторська версія трактування і бачення актуальності аксіологічної проблематики в цілому, а також здійснюється рефлексія феномена освіти в багатоаспектному і поліконтекстуальному зрізі компаративного аналізу з посиленою фокусацією на ціннісному векторі проблемного осмислення.

Цінності життя... Духовний поклик... Освітні пріоритети покликання... Відповідь на поклик... Або й відмова від... Для кожної людини спочатку ці слова окреслюють широчінь простору незбагненого, незрозумілого бентеження в душі молодшої людини; потім — відтіняють прагнення й жадання знайти своє місце у житті; далі — потяг до професійного самовизначення; потому — жагу віднайти своє «я», зрозуміти його, збагнути, осмислити..., відтак — реалізація змісту того, що стало акцентованим вираженням феномену покликання та освіти і, наостанок, або відчуття гармонії і задоволення від правильно обраного життєвого й професійного шляху, або протилежні почування помилки, похибки, втраченого часу і згаяного життя... Покликання — це ціннісно акцентована самоосвіта, це втілення таїни незрозумілого потягу до пошуку відповідей і розуміння змісту «вічних питань», таїни дороги до себе, таїни причин та основ щодо сутності того чи іншого вибору, таїни дотику до істини...

Осмислення запиту щодо свого покликання (як і питання сенсу життя) набуває особливої актуальності в час життєвих потрясінь, важких доленосних випробувань, скрутних моментів і екзистенційних криз. Адже

саме у періоди відчаю і розчарувань щодо пройденого життєвого шляху проблема віднайдення свого покликання часто фокусується на сакральному контексті світорозуміння і світовідчуття. Шлях пошуку «себе», дотик до віднайдення «сенсу життя», особливості освітньої ходи до цінності «свого місця під сонцем» подекуди супроводжується акцентами духовної освіти і «дорогою до Бога». Звичайно, ці шляхи можуть зустрітись і перетнутись у сфері віднайдення свого покликання. Таїна цієї зустрічі в однаковій мірі залежить як від «Його Величності Випадку» так і від свідомо обраних знань і освітніх пріоритетів. Освітня культура — це та царина буття людського духу і творчих потенцій, яка завжди є самоочевидним і прямим втіленням та якісним результатом певного історичного періоду, деякої системи влади, цивілізаційного начала, ритму життя, стилю розуміння і витлумачення таїни світу. Освіта і культура — два взаємодетерміновані феномени, які духовно-ментально й змістовно-насичено переплітаються, збагачуючи і доповнюючи один одного. Саме тому проблематика освітньо-культурного контексту питання покликання не може полишити простір людських цікавостей, дослідницьких інтересів і пошукової актуалізації апріорі.

Людське життя — це ціннісно сфокусована відповідь на виклик долі. Подекуди — це дивна суміш надзвичайних миттєвостей, неочікуваних ударів, жорстокої нудьги та суму. Кожен етап життєвої дороги характеризується знаковими саме для нього цінностями і акцентами долі. Вони можуть бути різними й навіть альтернативними за змістом, та протилежними по суті, вічними та тимчасовими, справжніми та надуманими, реальними та ілюзорними, зрозумілими та підсвідомо-невисловленими, раціонально окресленими та інтуїтивно ледь відчутними тощо.

Вони різні й унікальні. І вони — цінності (безвідносно до того, який фокус спрямованості у них не домінував би і який зміст не вкладався б у їх звучання). Те, чим переймається людина в конкретний період життя, те, навколо чого сконцентровані всі її думки, емоції, пріоритети, прагнення й почуття, є фактичним і безсумнівним втіленням феномену цінного. У життя кожного рано чи пізно приходиться хвилина, коли особливої гостроти, особливого резонансу набуває тема цінностей, проблема їх ствердження або нівелювання, фактичності й міфічності, поверховості й глибинності, обсягу «мішури» й справжності їх змісту. І ці питання (пошуки відповідей на них) охоплюють усю мисленеву сутність людини, заповнюють все її єство. Цінність — це те, що стає єдино важливим у граничних ситуаціях буття.

Втіленням «єдино важливого» може бути конкретна людина, відчуття, певне прагнення, бажання, вольове рішення, стан, життєва позиція тощо. Це те, що в даний момент асоціюється з істиною, з бажанням пізнати її. Це ті ситуації життя і той стан життєвідчуття, коли поняття правди, справедливості, честі, гідності набувають пріоритетного значення, а пізнавальні здатності наближаються до таємниці мудрості, котра, як констату-

вав Й. Гете, криється саме в істині. Різні за змістом і результатом ситуації актуалізують та виносять на поверхню буття адекватні лише їм (ситуаціям) цінності. Останні на певний час стають первинними, центричними, тими, що передують «усьому іншому», стають життєвою домінантою, доленосним акцентом, віссю буття. Раціональне й ірраціональне переплітається і точково фокусує увагу на тому, що беззастережно стає стрижневою цінністю даного відрізка життя.

Є «проблемні» ситуації, де достатньо знайти точку дотику, озвучити причину непорозуміння і розв'язати проблему, якої може й «нема як такої», а є «граничні ситуації» (за К. Ясперсом), де те, що відбувається, набуває ознак «зламу» і діється на межі «можна» та «не можна», на перетині терпіння, мовчання, моралі і навіть існування. Допоки за цю грань ще не заштовхнули, треба встигнути (саме «встигнути») зробити єдино вірний крок. Головне — не помилитися в бік чого цей «крок» робиться.

Отже, цінності — це втілення якісно-апріорного вибору за обставин, зміст і умови яких коливаються між крайнощами «духовної височини» і «дна». Цінності — це завжди проблема вибору.

Особистісні (суб'єктивні) цінності, як правило, ґрунтуються на вірі (далеко не завжди релігійній) і впевненості. Це віра у велич та істинність даної цінності, а також впевненість в дієвості й результативності її утвердження.

Цінне — це те, що не дає «зламатися» і втримує людину в житті, коли її існування виходить на рівень «граничного буття» за умов, які І. Франко окреслив як «поза межами можливого». І в цьому — **ЗНАКОВІСТЬ** і **ЗНАЧУЩІСТЬ** цінностей, зміст і роль яких вирізняє останні від цілей, пріоритетів тощо. Знаковість полягає в наступному: те, що набуває статусу «цінності», сприймається як знак долі, як застереження від крайнощів, як дороговказ, як стимул до життя. Набуваючи ірраціональних і навіть містичних характеристик, те, що стало цінністю сприймається як життєстверджуюче начало нового витку власної долі, як джерело поривань і прагнень, як фундаментальна основа спокійного погляду в таємницю «прийдешнього завтра».

Цінне — це образ того, що стає світлом в кінці тунелю.

Цінне — це те, що дає надію на велич і торжество правди (якщо вірити в непереможність останньої, і якщо в моральній свідомості «правда» ототожнюється з вищою цінністю).

Цінне — це зміст того, що «запалює сонце в людині» (головне, щоб це «сонце» остаточно не згасло).

Цінне — це сенс того, що не дає «зламатись» у «межових», «граничних» ситуаціях буття.

Цінне — це фабула того, що мінімізує саморуйнацію, самознищення, втрату особистісного «я».

Цінне — це значущість того, що окреслює життя і визначає долю (на певний відрізок часу).

Цінне — це резонуюча потенція того, що наповнює «мікросвіт» конкретної людини, коли «макросвіт» тимчасово втратив свою значущість.

Цінне — це значимість того, що зумовлює знакову дуалістичну природу освіти і життя (освіта набуває ознак інструменту пізнання життя; життя, в свою чергу, підкидає ситуації, варіанти їх вирішення, ту чи іншу інформацію; життя стає вчителем, освітянином; освіта — способом «почути» вчителя-життя, зрозуміти, запам'ятати те, про що «говорить» життя; освіта перетворюється на осереддя «уроків життя», життя ж — на «суророго вчителя», а усвідомлена цінність — на результат і оцінку цього «уроку»).

Цінне — це зерно того, що уособлює здатність протистояти обставинам, зміст яких граничить між «так» та «ні»; суть яких поділяє життя на «до» та «після»; «граничність» та «гострота» яких «від та до» наповнюють болем усе життєвідчуття особистості.

Цінне — це присутність того, що в граничних ситуаціях буття оточує людину невловимим, непомітним для сторонніх очей мереживом захисту, яке дає відчуття власної гідності, якщо воно є вродженим, і так злилось з людською сутністю, що й сама людина не помічає її, подібно подиху.

Отже, цінності — це зміст того Слова, з якого починається життя, коли воно починається з «чистого аркуша»!

Людське життя — це безперервна подорож, протягом якої в індивідуальне «я» втілюється феномен самоосвіти і власного філософського розуміння світу, його таїни. Філософія і освіта — феномени, які можуть бути безмежно далекі одне від одного в сфері теоретико-методологічної рефлексії і одночасно близькі в ціннісно-апріорному взаємовіддзеркаленні. Саме аксіологічна площина охоплює і актуалізує спільне й своєрідне, збіг і полярність освітньо-виховної і філософсько-пізнавальної сфери генези людської цивілізації. Безсумнівно, поза людським фактором осмислення будь-чого зі світу філософії, освіти і цінностей втрачає і свій сенс, і своє значення, і свою фактичність. Саме феномен людини як чуттєвої і мислячої істоти, зумовлює значущість філософсько-освітньої аксіосфери буття. А спектр проблеми цінностей, їх осмислення і обґрунтування ніколи не опинявся поза людською екзистенцією, поза суспільним виміром актуалізації. Адже будь-яка філософська школа ґрунтується на певній шкалі цінностей, будь-яка філософська система в кінцевому підсумку фокусується саме на освітній парадигмі запровадження чи спростування, будь-яке філософствування закінчується проблематикою освіти і цінністю знання.

Аксиологія (від грецьк. «аксія» — цінність, вартість; «логос» — слово, поняття, вчення) — філософське вчення про цінності; теорія цінностей, що з'ясовує якості і властивості предметів, явищ, процесів, здатних задовольняти потреби, інтереси і бажання людей. Це — ціннісний зріз філософського знання. Теорія цінностей — узагальнена назва «мережі» проблем, спільних для так званих оцінюючих наук — етики, естетики, психології, політології, антропології, соціології, етнології. Спеціалізація усе

більше й більше розмежовує ці науки, ізолюючи одну від іншої, а аксіологія діє у зворотному напрямку, окреслюючи ті проблемні питання, що є загальними для них. За критерієм впливу функціональне значення аксіосфери є не тим, що можна недооцінювати, адже саме ціннісний аспект відіграє визначальну роль в період соціальних потрясінь, суспільно-історичних «зламів», особистісних негараздів тощо. Саме цінності стверджуються, переоцінюються, нівелюються, занепадають, переосмислюються, відроджуються, відновлюються, плекаються чи шельмуються в результаті тих чи інших резонансних (для широкої публіки часто непомітних) подій та ситуацій.

Аксіологія актуалізує питання дуалістичної природи ціннісного світу як такого, взаємодетермінованості цінностей між собою; зв'язку останніх з природою, культурою, суспільством, особистістю, минулим і майбутнім. Сислове навантаження самого терміна «цінність» чітко й безапеляційно вказує на знакову й особливу роль для людини та суспільства тих чи інших об'єктів, типу відношень чи явищ дійсності (або і явищ міфічного змісту, що не применшує її вартості). Отже, цінності — це певні риси, образи, характеристики реальності (дійсної чи ілюзорної), відносно котрих існує чітка й раціонально вмотивована установка глибокого прийняття, крайнього ступеня бажаності їх втілення у навколишнє середовище буття.

У рамках осмислення проблеми методології дослідження і розшифрування ціннісного пласту тієї чи іншої культурної епохи цікавою видається концепція Ю. Шайгородського, який осмислюючи проблему ціннісної ідентифікації особистості, стверджував, що «є ще одна ознака цінностей, що надає їм особливого значення. Цінності — своєрідний культурний «код». Його специфічність обумовлена тим, що кожна культура породжує свою, лише їй притаманну ціннісну систему. Цей «код» забезпечує процес культурної ідентифікації особистості, народу, нації, розвитку національної свідомості. Ціннісна «система ідентифікації» зберігає націю як носія унікального, самобутнього, лише їй притаманного. Національно-культурна специфіка ціннісної системи значною мірою обумовлює і особливості національної психології. Ієрархія національних цінностей вибудовувалась впродовж століть, обумовлювалась всією історією нації і коригувалась нею через зміну ціннісних норм й настанов залежно від часу та конкретної епохи розвитку. Очевидно, саме «культурний код» лежить в основі твердження про те, що шлях цивілізації є не одно-, а багаторядним.

Не менш багаторядною є й проблема класифікації цінностей. Умовно останні можна розмежовувати на духовні та матеріальні, вічні та тимчасові, реальні та імовірні, справжні та надумані, минулі та сучасні, сталі та інноваційні, загальнолюдські — суспільні — особистісні тощо. Цінності можна розмежовувати за професійним, пріоритетним, нормативним, прогностичним і будь-яким іншим критерієм. Але всі схеми мають чіткий вигляд лише на папері. У житті схематично-обумовлених

ціннісних пірамід не існує апіорі. Сучасна аксіологія виходить з того, що цінність — це поняття, що вказує на суспільне або особистісне значення (значущість) явищ, фактів, подій. Саме тому осмислюючи й аналізуючи його, традиційно застосовують критерій об'єктивності. У результаті такого підходу цінності розмежовуються на об'єктивні та суб'єктивні (див. табл. 1). Причому у більшості наукових підходів об'єктивні, матеріальні, цінності трактуються як фундаментальні, первинні, базисні. Внаслідок такого підходу, духовні, суб'єктивні, внутрішні цінності особистості вважаються вторинними, похідними від матеріальних, об'єктивних. Актуалізація подібних методологічних настанов нерідко призводить до нівелювання багатьох важливих аспектів у дослідженні цінностей — таких, як воля, емоції, переживання, віра, почуття, ідеали тощо.

Таблиця 1

Умовна класифікація цінностей за критерієм об'єктивності

Об'єктивні цінності	Суб'єктивні цінності
Предмети матеріальної та духовної діяльності	Установки, стимули
Суспільні відносини	Вимоги (норми)
Природні явища, які мають певне значення для людини і використовуються для задоволення її потреб	Ідеали, цілі, пріоритети
	Оцінки, судження
	Орієнтації, прагнення тощо

Очевидно, що будь-яка класифікація цінностей є умовною, адже типи і підтипи формуються за певними ознаками, а в такій складній сфері, якою є ціннісна, виявити «сталі» ознаки вельми складно. Це стосується і класифікації за критерієм об'єктивності. Дійсно: чи існують «об'єктивні» цінності насправді, якщо люди з часом змінюють свої ціннісні уявлення на протилежні? Особливо гостро це питання постає у періоди глобальної переоцінки цінностей, коли виникає сумнів у значущості, істинності колишніх цінностей. Зауважимо, на пострадянському просторі ця переоцінка охопила навіть саму методологію аксіологічних досліджень. Численні спроби класифікації та структуризації світу цінностей не будуть нічого варті, якщо призводитимуть до абсолютизації того чи іншого аспекту ціннісної сфери (наприклад, об'єктивних чи суб'єктивних цінностей). Бо, зрештою, «цінності не є дійсністю ні фізичною, ні психічною. Сутність їх полягає в значущості, а не в їх фактичності» (Г. Ріккерт). Разом з тим, для вивчення будь-якого феномена, предмета чи явища застосування методу аналізу його складових є безперечним. Розмаїтість підходів до вивчення аксіосфери породжує велику кількість

критеріїв для систематизації цінностей. Існують різні точки зору щодо їх природи і розуміння. Зокрема, цінність розглядається:

— як предмет, що має певну користь і здатний задовольнити ту чи іншу потребу людини;

— як ідеал, до якого прагне людина;

— як норма, якої необхідно дотримуватися;

— як значущість чого-небудь для особистості або соціальної групи.

Ціннісно-сфокусована обумовленість буденного і наукового пізнання виокремлюють аксіологію в особливий функціональний статус пріоритетного дороговказу людського буття загалом і професійного вибору зокрема. Поряд з доктринальною аксіологією цю функцію виконує ще й унікальний різновид мисленнєвого дискурсу — філософія освіти. Попри те, що філософія освіти як навчальна дисципліна і філософський напрям існує в світі пізнання вже тривалий час (змістовне навантаження філософії освіти є багатовекторним і більш ніж плюралістичним, оскільки в межах цієї назви узгоджуються і співіснують найрізноманітніші погляди на освіту і шляхи її здобуття, концептуалізовані тези щодо життя та його пріоритетів, різні підходи до проблеми цінностей набутого знання) доводиться констатувати: в нашій країні ні цей філософський напрям, ні відповідна навчальна дисципліна практично не існують. Та невелика кількість матеріалів з філософії освіти, що з'явилася за останнє десятиріччя, знаходиться поза світовим контекстом її розвитку. Ця ситуація пояснюється досить тенденційно: панівне володарювання «єдиновірної» ідеології в радянську добу повністю виключало можливість проникнення на матеріалістичний мисленнєвий ґрунт інших філософських ідей і концепцій. Радянська тенденційність та інерція виявились занадто сильними (оскільки увійшли в ментальність та свідомість людей) і це зумовило ситуацію, що й досі визнані у всьому світі імена та ідеї так і не увійшли в зміст вітчизняної педагогічної освіти. Відповідна бібліографія і загалом проблемна філософська література, як і раніше, є недосяжною для широкого читача, оскільки відсутні їх переклади українською мовою. Проте зазначимо, що попри всю плюралістичність і широкий діапазон існуючих позицій в змісті філософії освіти, остання ствердилась як самодостатня і ціннісно-знакова сфера наукової рефлексії, дослідницького пошуку і мисленнєвої культури.

Ціннісний аспект свідомої освітньої діяльності (спрямована вона на інших людей чи на самого себе) є цілісною і цілеспрямованою пошуковою діяльністю людини, суть і форми якої визначаються її переконаннями. Деякі з них є важливими складовими світогляду. Це саме ті переконання, які пов'язані зі ставленням особистості до світу й до людей, до навчання й пізнання. Адже від того, що конкретна людина вважає добрим, важливим, гідним і пріоритетним, залежить її ставлення до життя загалом і до роботи зокрема. Спроба усвідомити свої цінності, збагнути, чому вони виявилися саме такими, а не іншими, змушує загострити питання ключових ідей, головних рушійних тенденцій, скеровуючих мо-

тивів життя і професійної діяльності. Адже розібратися в собі подекуди буває складніше, ніж в інших. Лабіринти власного «я» бувають більш заплутані, ніж усвідомлення пріоритетного начала іншої особистості.

Освітня політика як ціле складається з окремих рішень, які приймає людина зі сфери освітньої діяльності (від вчителя до ректора) в мінливих і унікальних ситуаціях конкретної міжособистісної взаємодії. Піднесення думки за межі буденного, роздуми, самопоринання в світ ідей і цінностей допомагають віднайти і зберегти необхідну для роботи внутрішню готовність до осмисленої дії, психологічну форму подачі свого «я». У процесі осмислення і співставлення різноманітних концепцій відбувається поетапне становлення майбутнього діяча освіти, його загальна підготовка до проблеми вирішення тих чи інших конкретних питань. Адже будь-яка ідея, концепція, проблема залишають певний слід в пізнавальному і професійному досвіді освітянина. Відзначимо, освітянину (і взагалі людині, яка займається викладацькою діяльністю) зовсім не обов'язково прийняти і зробити «дороговказом» якусь одну визначальну концепцію і в контексті неї будувати свою роботу. Догматика і освіта — ціннісно не сумісні.

Проте уважно й критично проаналізувати теорії, розроблені професійними філософами освіти, є важливим кроком для вироблення власного професійного світогляду. Фактично кожна людина, яка займається викладацькою діяльністю, має власний концептуальний підхід і до моделі викладу інформації, і до фахової діяльності загалом. Цей підхід може бути не до кінця усвідомленим, ніяк не сформульованим у чітких поняттях і критеріях, але він обов'язково виокремлюється в нюансах поведінки, у мовленнєвому етикеті, у ціннісно-обумовленій манері подачі матеріалу. Вивчення філософії освіти є абсолютно незмінним для організації повноцінного професійного спілкування викладачів, адже лише точне використання інструментарію філософської мови надає достатні підстави для предметної дискусії, без цього обговорення проблем відбувається на побутовому рівні, а істинні причини непорозуміння між працівниками освітніх структур так і не актуалізуються, не розкриваються.

Філософія освіти, яка сформувалася в самостійну дисципліну у другій половині ХХ століття, — це дитина філософії і освітнього досвіду. Вона народилася завдяки взаємодії багатьох філософських течій із системою освіти, завдяки творчій активності мислителів, для яких питання, пов'язані з освітою, виявилися особисто значущими — інакше кажучи, завдяки постійній взаємодії між освітнім досвідом та філософськими роздумами про нього. Філософія освіти розглядає, як відбувається розумовий і моральний розвиток людини в культурному середовищі, і як повинна сприяти цьому процесу система освіти. При обговоренні проблемних питань виникає потреба оперування фундаментальними філософськими смислами. Різноманітні філософські школи намагаються знайти методи розуміння і побудови освітніх процесів, виявити комплекс ідей та успішно підтримати формування індивідуальної культури.

Розбіжності, що існують у сфері рефлексії проблематики цінностей освіти, навряд чи зможуть бути коли-небудь зняті, навіть якщо з'явиться глибока і всезагальна теорія, прискіпливо сфокусована на усі аспекти, грані й відтінки феномену цінностей. З цього приводу Л. Толстой зазначив: «Ми знаємо, що єдиним методом є досвід, а його основним критерієм є свобода, для одних ці слова звучать як набридла банальність, для інших — як незрозуміла відстороненість, для третіх — мрія і неможливість».

Узагальнюючи, можна підсумувати, що філософія освіти, перш за все, розглядає ступінь і природу всіх явищ в освітньому процесі, а саме: що таке освіта сама по собі (онтологія освіти), яким чином вона відбувається і здобувається (логіка освіти), яка природа і джерела цінностей освіти (аксіологія освіти), якою буває і якою повинна бути поведінка суб'єктів освітнього процесу (етика освіти та освітній менеджмент), якими бувають і якими повинні бути методи сприяння освітньому процесу (методологія освіти). Сукупність ідей, які утворюють основу того чи іншого цілісного підходу щодо постановки справи освіти, можуть розглядатися окремо як ідеологія освіти. Саме вищенаведений контекстуальний зріз можливостей осмислення філософії освіти нагадує про неподільний зв'язок загальної філософії і філософії освіти, а також про їхню дуалістичну природу взаємодетермінування. Адже освіта (як процес здобуття, вдосконалення і практичної реалізації набутих знань) і філософія (як любов до мудрості) апіорі не можуть існувати і розвиватися осторонь одне від одного.

Освіта — духовне обличчя людини, яке формується під впливом моральних і духовних цінностей, що є надбанням її культурного кола. Це якісно-гуманістичний вияв екстраполяції «цінностей оточення» на «цінності життєвого досвіду», що в комплексі окреслюють і репрезентують вищезгадане «обличчя» людини (народу, нації, суспільства, епохи). Освіта — це інтелектуальний потенціал людини (саме тому — освіти ніколи не буває «забагато», освіта не може бути «зайвою», освіта або є, або її нема). Це також процес виховання, самовиховання, впливу, шліфування — тобто процес формування «обличчя людини». В аксіологічному вимірі розуміння освіти головним є не обсяг знань, а поєднання останніх з особистісними якостями, вміння самостійно застосовувати свої знання. І в цьому — цінність набутої освіти.

Аксіологія освіти як філософський напрям і навчальна дисципліна втілює і репрезентує багатовекторний функціональний зміст. Серед усього спектру функцій (інформативна, виховна, комунікативна і т. д.) пріоритетне значення мають функції кореляції і екстраполяції, оскільки саме вони зумовлюють вибір життєвих стандартів, настанов, принципів. Цінності виконують функцію перспективних стратегічних життєвих цілей і ключових мотивів життєдіяльності. Вони визначають моральні устої і принципи поведінки. Саме тому будь-яке суспільство є зацікавленим у тому, щоб люди притримувались тих чи інших норм поведінки, щоб актуалізувались ті чи інші цінності та пріоритети життя і щоб людина неми-

нуче ставала об'єктом цілеспрямованого виховання. А методологічна система виховання, прийнята в даному суспільстві, завжди визначається панівною в ній системою цінностей.

Футурологічні тенденції аксіології освіти мають серйозні перспективи і важелі впливу, адже кардинальні зміни, що відбуваються впродовж попередніх десятиліть, активізували пошук нових, життєво важливих цінностей для молодого покоління, потребу їх наукового осмислення й обґрунтування, а також методики їх інкорпорування в сучасну освітню культуру і практику. Аксиологія освіти — один з найперспективніших (і водночас — один з найменш досліджених) напрямів філософського знання. Разом з тим можна беззастережно стверджувати, що поза ціннісним виміром освіта (у будь-якому розумінні) не може існувати апіорі.

Позиція і становлення освітянина по відношенню до учнівської і студентської молоді в ціннісно-пріоритетному вимірі є такими, де в їх повсякденному контексті проявляються:

- 1) суспільні норми і усталені стандарти;
- 2) життєві пріоритети і характеристики конкретного педагога;
- 3) ціннісні установки і стереотипи молодого покоління;
- 4) реальні ціннісні стандарти системи освіти як такої.

Усі ці чинники можуть перебувати в гармонії, а можуть і жорстко конфліктувати між собою в практичній площині освітнього буття. Саме тому характерної ціннісно сфокусованої актуальності набуває інформація з аксіології освітнього менеджменту, що покликана нейтралізувати конфліктну площину буття освітнього простору.

Стрижневою проблемною метою освітньої аксіосфери є прагнення репрезентації ціннісного зрізу освітньо-філософської рефлексії задля реальної актуалізації проблеми вдосконалення, плекання, оновлення і шанування власне українських вартостей. Досягнення цієї мети можливе через реалізацію наступних завдань:

— акцентовано ознайомити студентську молодь із специфікою наукового дискурсу з проблеми «філософія і аксіологія» та «освіта як втілення ціннісних пріоритетів буття»;

— полівекторно проаналізувати аксіологічну версію освітньої теорії і практики;

— взаємодетерміновано осмислити ментальну й національну основу освітньої аксіології «ціннісного почерку суспільно-інтелектуального буття»;

— пріоритетно-сфокусовано провести дослідницькі паралелі між акмеологічним і аксіологічним підходами в освітній культурі;

— дискурсно встановити знаковий зв'язок між науковими та освітніми ідеалами та цінностями;

— компаративно рефлексувати футурологічні тенденції еволюціонування освітніх цінностей і надати праксеологічні рекомендації щодо втілення у філософсько-педагогічному просторі ідей із сфери аксіології освітнього менеджменту.

Наголосимо: «аксіологія освіти» — це не сукупність готових істин і ціннісних установок, а лише висвітлення загальних підходів до них, що склалися протягом століть розвитку філософської і педагогічної думки. Юність, студентські роки — це та пора людського життя, коли ціннісний вимір висновків набуває найбільшої гостроти, коли доленосні рішення приймаються серцем, коли оцінюючі судження втілюють найрадикальнішу резонансність, коли схильність до філософського осмислення дійсності виявляється найбільш виразно. Осягнення цінності істини значною мірою залежить від оволодіння філософською спадщиною, від осмислення праць знакових постатей філософії. Вільне оперування аксіологічним категоріальним апаратом і орієнтування в світі ціннісно-сфокусованого знання дозволить екстраполювати власний інтелектуальний потенціал на проблемний простір аксіосфери, опанувати самостійним мисленням таїну ключових аксіологічних питань, творчо й критично мислити, активізувати самостійне накопичення знань з філософії та аксіології освіти і творчо послуговуватись ними, оптимально застосовувати знання з філософії та аксіології освіти для вдосконалення власної професійної культури і досягнення духовної зрілості.

Освітня аксіокультура є джерелом оволодіння різними формами наукової діяльності, а також здатності формування власної моральної та світоглядної позиції з урахуванням ціннісних пріоритетів і настанов. Теоретична значущість аксіології освіти полягає у популяризації ціннісного аспекту філософського знання у сфері майбутньої науково-дослідницької діяльності сучасної студентської молоді, у залученні її (молоді) до процесу наукового і освітнього пошуку з фокусацією на аксіологічний вимір професійного зростання і самореалізації. Практична значущість проблемної рефлексії феномену ціннісної обумовленості освітньої культури і практики втілює можливість реалізації задіяності ключових ідей з інформаційної бази аксіології освіти в буттєвих ситуаціях і доленосних обставинах життя. Пропускаючи ціннісно сфокусовану інформацію крізь власне «я», крізь призму власного досвіду, людина збагачується духовно, відкриває нові (раніше незбагненні й непомітні) фарби життя, кристалізує світобачення і світорозуміння, розкриває потенціал, прагнення, інтенції і каталізatori самовдосконалення та життєвого самоствердження, що втілює ціннісна наповненість навколишнього буття.

Освіта як дуалістична єдність процесу і результату. Будь-які дефініції, інтерпретації, трактування й роздуми щодо сутності освітнього феномену так чи інакше є варіантами осмислення освіти або як «процесу здобуття певних знань», або як «результату залучення цих знань в своїй життєдіяльності». І в цій дуальності процесу та явища прихований стрижень, вісь, основа сутнісної цінності освіти як такої. Перш ніж освіту мати, треба її отримати; перш ніж освіту отримати, треба її здобути; перш ніж освіту здобути, варто визначитись, в ім'я якого результату відбуватиметься процес отримання певної (за фахом) освіти. Якісний зміст освіти завжди є втіленням певних причин, пріоритетів і осмислених результатів.

Освіта репрезентує багатовекторний початок отримання й не менш багатовекторний результат застосування. Вона не може бути «будь-якою», «хоча б якою-небудь» тощо. Освіта завжди пріоритетно визначена, контекстуально оформлена, ціннісно обумовлена. Якщо молода людина вступає в педагогічний навчальний заклад, то це означає, що вона в принципі не байдужа до професії вчителя, викладача. Це означає, що їй, певною мірою, близькі педагогічні цінності. Можливо, неусвідомлено, але близькі. Адже якби сфера освітньо-педагогічної культури була взагалі нецікава, абсолютно чужа, неприйнятна й незрозуміла, то молода людина (особливо з огляду на юнацький максималізм) ніколи не наважилася б вступати до педагогічного навчального закладу. Навіть якщо випускник ніколи не пов'яже своє життя з викладацькою діяльністю, його освіченість завжди репрезентуватиме деякий «присмак» педагогічної культури, певний елемент освітньої аксіології і фахово ціннісне «нашарування» в знаннях, етиці поведінки й мовленні — загалом у житті.

Освіта як цінність. Ціннісним наповненням володіє вже сама можливість здобувати освіту (оскільки її мають далеко не всі). Ціннісне наповнення має зміст процесу здобуття освіти, а факт документально завірної освіти (освіта як результат) абсорбує знаковість і значущість отриманої освіти, є втіленням офіційного визнання рівня освіти і уаочненням її прогнозованої якості. Освіта — це те, що може сприйматись і трактуватись як певна норма (нормативна цінність) життя і життєствердження в процесі знайомства і осягнення світу; це те, що може згадуватись як найзначніший і знаковий період в житті; це те, що максимально наблизило людину до істини пізнання й таємниці ідеалу; це фактичність (процесу і явища), що вже саме по собі є цінністю. Освіта — це те, що відкриває шлях у професійне життя, що дає можливість самореалізуватись, що, так чи інакше, стане дороговказом в житті. Освіта — це те, чим пишаються і що постійно вдосконалюють, те, що мають і до ціннісної наповненості якої постійно звертаються. Освіта — це те, що завжди «є» (якою б вона не була за змістом), це такий варіант надбання, якого «взагалі не бути» не може апіорі.

Освіта як мета. «Чимало людей розглядають навчання і освіту ніби якусь принуку» — зазначає О. Воля, бо «освіта вимагає зусиль». Прагнення отримати освіту, пристрасть до пізнання — все це потенційні детермінанти досягнення найпріоритетнішої мети життя — ОСВІТИ і ОСВІЧЕНОСТІ. Щоб реалізувати цю мету, людині треба докласти значних зусиль. Легко освіта (справжня, якісна, ґрунтовна) не дається нікому. У процесі освіти не можна поставити «остаточну крапку». Освіта є постійним і нескінченним процесом пізнання світу, себе, людей, цінностей і надбань цивілізаційного поступу людства. Життя постійно навантажує «уроками», «вчить» і «перевіряє» набуті знання. Воно — суворий учитель. Освіта ж постає метою життя і самовдосконалення, втіленням життєвого шляху самопізнання і саморефлексії. Жадання жити — це жа-

дання щоразу віднаходити нові грані знання про навколишній світ. Адже будь-яка освіта є певним зрізом знань про світ (просвіта), а просвіта завжди була не лише фокусом перетину суспільних, державних, станових інтересів та пріоритетів, а й втіленням особистісно орієнтованої зацікавленості й ціннісно обумовленої мети.

Освіта як джерело освіченості. Освіченість — це якісний результат набутої освіти (в будь-якому розумінні). Якісний зміст цього результату завжди ціннісно сфокусований, фахово обумовлений і пріоритетно виражений. Якщо надокучають думки, що ціна освіти занадто висока, то слід обрати невігластво, тим більше, як помітив Наполеон Бонапарт, невіглас має більше переваг у порівнянні з людиною освіченою — він завжди задоволений сам собою.

Освіта як інтелектуальний феномен і грань таланту. Осмислювати феномен освіти поза інтелектуальним контекстом і чинником талановитості є помилковою позицією, адже інтелект — це результат освіти як процесу, а талант — та «краплина здібностей і море праці», які кристалізуються вже самим змістом освіти. «Інтелектуали поділяються на дві категорії, — писав Г.К.Честертон, — одні поклоняються інтелекту, інші ним користуються». Інтелектуал — це людина, яка всім своїм єством скерована на процес пізнання, на процес постійної безперервної освіти. Інтелект як результат пристрасного ставлення до процесу накопичення знань розглядав Б. Шоу, стверджуючи: «Взагалі інтелект — це пристрасність, і ця жага знань набагато цікавіша й триваліша, ніж, скажімо, еротичний потяг...». Інтелект завжди критичний, але не завжди самокритичний; майже завжди іронічний, але не завжди гуморливий; іноді цинічний і дещо скептичний. Саме тому чимало людей вважають свою пам'ять інтелектом, а свої погляди фактами (Поль Массон). Найкращий вияв розвиненого інтелекту — талановитість, найгірший — снобізм.

«Освіченим людям часто не вистачає знань, аби щонайрозумніше скористатися життям; розумним, навпаки — бракує справжньої освіченості, тобто впевненості у правильності вибраного напрямку, — писав О. Воля, — освічених поважаю, але любов моя на боці талановитих». Талант завжди має людське обличчя, інтелект — ні. «Не слід обожнювати інтелект, — наполягав А. Ейнштейн, — у нього є могутні м'язи, але він не має обличчя». Освіченість полягає не стільки в тому, скільки прочитано книг, скільки не прочитано зайвих. Глибокої поваги заслуговують ті люди, освіченість яких не нав'язлива. Талант ніколи не нав'язується вже хоча б тому, що він — талант. Талант не може бути дріб'язковим, він вміє промовчати, вміє відійти, вміє викреслювати зайве у власному тексті тощо. Інтелект — це критерій освіченості і, певним чином, здібність, але здібність — ще не талант, а талант — ще не творчість. Освіченість є візитною карткою в житті, певним інструментом життєствердження і гранню таланту, але не його змістом. Талановиті люди талановиті по-різному, адже талант не може повторюватись. Освіченість не годує, але вона робить людей такими, якими

вони хочуть себе бачити. Освіченість пропонує змиритись з неминучою смертю; геніальність бунтує проти неї. Освічені люди підходять майже впритул до відкриттів, але відкриття роблять таланти і генії.

Освіта як шлях самореалізації. Освіта і творча діяльність починаються лише тоді, коли людина розпоряджається на свій розсуд і вибір, чим їй займатись. Змістовний і якісний результат здобутої освіти проявляється виключно в процесі реалізації власних інтелектуальних інтенцій у сфері професійної діяльності та проблемному устрої життя. У процесі самоствердження і самопізнання, людина постійно звертається до власної екзистенції, до внутрішньовмотивованої ціннісної парадигми життя. Останнє не в останню чергу формується і коригується за допомогою і за участі освітніх закладів загалом і представників освіти зокрема. Набуті знання (навіть якщо людина працює не за фахом) ніколи не будуть зайвими. Рано чи пізно та чи інша інформація нагадає про себе, обов'язково стане в нагоді, виявиться важелем пріоритетного вибору. Фахова освіта може відвести людину від власної спеціальності, а може й несподівано акцентувати правильність професійного шляху самореалізації. Ніщо й ніколи не буває зайвим — тим паче освіта.

Сприймаючи життя і світ як джерело освіти (у загальному розумінні) людина постійно знаходиться в процесі здобуття освіти, в процесі її вдосконалення, контекстуального розширення й оптимізації. Людина реалізує себе через власні знання, за допомогою призми суб'єктивного вододілу на «знаю» та «не знаю»; «не розумію», але «обов'язково дізнаюсь» тощо. Самореалізація — це процес виокремлення власного пізнавального потенціалу, кристалізації освітньо-сфокусованої зацікавленості, а також осмислення і переосмислення особистісних цінностей і пріоритетів. А на шляху самореалізації (подекуди вельми суперечливому й неоднозначному) освіта в своєму якісному значенні відіграє не другорядну роль.

Освіта як форма втручання у світ. Освіта формує світогляд, однак часто його і руйнує, деформує. Освіта коригує світогляд, але подекуди ламає його цілісність і єдність. Освіта здатна відкрити світ, але може зумовити світоглядну кризу. Освіта спроможна відчинити двері в світ ірраціонального, але може зламати гармонію світосприйняття. Все залежить від особливостей освіти: «чому» вчили, «як» вчили, «хто» вчив.

Людина може ніколи не полишати власного міста, але за допомогою освітньої інформації здатна відчувати дух інших епох, побачити драму історичних зламів, пізнати іншу культуру, ознайомитись з традиціями інших народів, підняти до зірок і заглибитись в лабіринт підземелля, посперечатись із Сократом і побродити руїнами Херсонесу. Отже, освіта як процес — це форма втручання у світ, а освіта як явище — це варіант світорозуміння і світосприйняття.

Освіта як шлях до себе. Життєвий шлях — це шлях самопізнання, самоактуалізації і саморуйнування, рух до людей і дорога до себе. Життя є джерелом освіти, яка слугує способом пізнання сенсу життя.

Освітня інформація сприймається не в цілому, а вибірково, точково. Людина чує те, що на даний момент в її розумінні варто почути, що для неї є нагально необхідним або принаймні важливим. Будь-яка інформація пропускається крізь власне «я», крізь ціннісну парадигму життя, крізь пріоритети і принципи. Щохвилини людина розкриває власний потенціал, амбіції, сумніви й печаль. Життя — духовний учитель, а найвища освіта душі — совість. Голос совісті озвучує найоб'єктивнішу оцінку тим чи іншим словам та вчинкам. Із совістю «домовитись» не можна (якщо вона дійсно є). Совість — це тисяча свідків на шляху до себе. Як не можна вивчитись за когось, так неможливо прожити чуже життя, зійти з власної дороги, втекти від власної долі, іншими словами, не можна піти від неминучих наслідків своїх дій, слів, вчинків. Освіта відкриває можливість віднайти особистісну неповторність, особистість — єдина реальність, яку ми пізнаємо і яку водночас обробляємо зсередини.

Освіта як джерело мудрості. «Я знаю, що нічого не знаю..., але інші знають ще менше» — ці слова є еталоном освіченості, скромності й мудрості. Сократівський афоризм крізь час і простір своєрідно перегукується з думкою сучасного вітчизняного мислителя О. Волі, який констатує: «Освіту здобуваєш, щоб більше знати, але набувши знань, з гіркотою переконуєшся, що знаєш дуже мало, а те, що відкрилося як знання — приблизне і неточне». Тільки мудрість здатна визнати обмеженість набутого знання, здатна саме це акцентувати, а при потребі й промовчати. Адже не можна не погодитись з Дж. Хендріксом щодо наступного: «розум говорить — мудрість слухає».

Мудрість завжди скромна, глупота — навпаки, адже відомо, що «скільки дурня не вчи, він все одно все знає». Мудрість — це знання потрібного, а не неосяжного. «Щоб ти не робив, не намагайся зробити неможливе, бо тоді ти програєш. Завжди знай свою межу. Той, хто знає свою межу, є мудрим, а той хто виходить за власні межі, стає дурнем» (китайська мудрість). Отже, мистецтво мудрості полягає в умінні знати те, на що не варто взагалі звертати уваги. Але «ні мистецтво, ні мудрість не можуть бути досягнуті, якщо ним не навчатись,» — стверджував Демокріт. Саме тому недостатньо мати мудрість, варто вміти нею ефективно користуватись. Мудру пораду, мудру думку, мудре мовчання здатні почути й сприйняти лише розумні й освічені люди, а щодо інших мав рацію Соломон, констатуючи: «Не варто розсипати перли перед свинями». Не вартими ніякої уваги є найшляхетніші слова, якщо їх ніхто не чує. Саме тому по-справжньому мудрим є той, хто говорить лише тоді, коли його уважно слухають, коли сказане не розсипається в тиші, а досягає ціннісної свідомості слухачів, їхньої уваги і їхнього ества. Тільки за таких умов мудра думка має сенс бути озвученою. Мудрість — це результат досвіду життя, останнє є джерелом освіти й самоосвіти, а «краща в світі освіта — та, що отримана в боротьбі за шматок хліба» (Уендел Філіпс). Тільки те, що далось нелегко, тільки те, що набуто через опір обставинам

і страждання, здатне стати цінністю. Освіта — не виняток, мудрість — теж. Як стверджував М. Опіц, «найвища мудрість полягає в тому, щоб вміти не завжди бути мудрим».

Освіта як втілення досвіду і пам'яті. Японське прислів'я стверджує: освіта — це те, що залишається в пам'яті після того, коли все починає забуватися. Пам'ять завжди вибірково залишає найбільш потрібну інформацію. Зайве пам'яті не потрібне. І пам'ять ніколи не помилиться в своєму виборі. Вибір, у свою чергу, залежить від досвіду, який у всіх різний. Саме тому освіта (як якісний результат) апріорі не може бути однаковою, стандартною, стереотипною. Освіта завжди індивідуально обумовлена, пріоритетно сфокусована, ціннісно окреслена і тому — якісно різна. Будучи втіленням досвіду і пам'яті, освіта є самоосвітою, адже людина вчиться щодня, щохвилини, щомиті. «Чому б ти не навчався, ти вчишся для себе», — писав Петроній. З цими словами перегукується думка наших сучасників: університетська освіта, а надто самоосвіта, дали не стільки знання, скільки переконання (О. Воля). Погодьмося, найбільшу користь нам дає самоосвіта і, якщо пощастить, майстри-вчителі.

Д. Рон писав: «Формальна освіта допоможе вам вижити, самоосвіта ж приведе вас до успіху». Успіх, не в останню чергу, залежить від освіченості, а «освічений, — як констатував Д. Сімел, — це той, хто знає, де знайти те, чого він ще не знає». Останнє є втіленням наукового пошуку. Отже, освіта є кроком до світу науки і крок цей часто є найважливішим у житті і долі.

Освіта як духовно-моральний феномен. «Освіта там, де віра у життя, коли душа спілкується із Богом», — писав О. Воля, акцентуючи, що зробити освіченим розум набагато легше, ніж просвітити душу. «Освіта й просвіта людини починаються ще у материнському лоні і тривають від народження аж до смерті; а може, й після смерті душа людська проходить через вищі космічні освітрянські орбіти». Освіта є комплексним втіленням набутих знань і їх репрезентацією з огляду на моральні пріоритети людини. Навчально-освітню інформацію (наприклад, лекцію) чують одну й ту ж, але сприймають по-різному. Сприймають з огляду на власні пріоритети, моральні особливості, суб'єктивні критерії розуміння «добра» та «зла», «можна» та «не можна» тощо. Інформація звучить одна, але чують її по-різному. І це «по-різному» залежить від ціннісної наповненості власного «я». Викладач, якого сприймають як «Людину з великої літери», як «Духовного наставника» залишається в пам'яті як моральний дороговказ, а зміст його слів і тверджень згадується через багато років після закінчення навчального закладу. Так само може запам'ятатися окрема думка, теорія, гіпотеза тощо. І не просто запам'ятатися, а стати стрижневою і контекстуальною впродовж усього життя.

Пам'ять про студентські роки («море» інформації, «океан» вражень, резонанс інтелектуальних суперечок, потрясіння від факту несумісності умовиводів і теорій з практичним досвідом (або й навпаки), позитивний

вектор екзальтації й епатажу як прояв юнацького максималізму, романтизація й ідеалізація сенсу буття) може лишитись найкращим (і найетичнішим) спогадом в житті й долі людини. Саме тому щодо «Вчителів з Великої літери» звучать не просто піететні характеристики, а залишається власне добра пам'ять, гідне враження, добродійні спогади. Іншими словами, лишається саме моральний контекст пам'яті про роки навчання.

Освіта як інструмент життя. Освіта, в найширшому розумінні, — це процес пізнання і освоєння світу, відкриття істинного сенсу життя і його таємниць. Зміст набутої освіти — це форма дотику до феномену життя, окреслення способу розуміння життя і професійного зрізу цього осмислення. Освіта — це специфічний акцент у процесі пізнання і формування власної життєвої дороги. Освіта — це шлях дорослішання і набуття мисленнєвої зрілості, адже, як писав Ернст Легове: «Виховання — це наука, яка вчить наших дітей обходитись без нас».

Освіта як вісь життя. Освіта (якщо вдатись до послуг етимології російського варіанту цього слова — «образование») створює певний образ людини, формує духовне обличчя, окреслює вектор особистісного погляду на світ і своє місце в ньому. Специфіка і зміст набутої освіти стають тим дороговказом, який формує життєву дорогу. (Педагогічна освіта за будь-яких умов виявить себе в характері реагування на ті чи інші життєві обставини, а останні, в свою чергу, ніколи не позбавлять людину деякої педагогічної «родзинки» в процесі прийняття рішень). Грунтовна якісна освіта спроможна сформувати міцну вісь життя. За наявності солідної освіти професійне життя «не скластися взагалі» не може априорі. Освіта ж отримана «похапцем», «не в тому закладі» і «не за тим» фахом здатна подекуди зіграти фатальну роль в житті людини, поламати вісь життя, пріоритети власного «я» чи навіть зумовити втрату цього «я».

Підсумовуючи вищезазначене, констатуємо: життя людини є «шляхом до себе», до свого «я», до свого «дна» і до своєї «висоти». Увесь життєвий шлях є унікальним вектором пізнання світу, джерелом самоосвіти і втіленням ціннісно-творчого начала людини. Захоплення і здивування від емоційно-раціонального потенціалу власного «я» пронизує життя і долю кожного. Питання цінностей (особливо освітніх цінностей) ніколи не покидало і не покине ні площину наукового дискурсу, ні сферу людської цікавості. Воно належить до вічно актуальних проблем. Історія проблемного наукового дискурсу і реалії сьогодення свідчать: аксіологічна тематика знаходиться у фокусі уваги не лише професійно зацікавлених фахівців і дослідників, а є однією з найрезонансніших і найактуальніших в усіх сферах соціуму. Аксіологія освіти охоплює як проблему самоактуалізації, так і аспект професійного зростання та життєвої мудрості, зрілості в поглядах. З огляду на пік резонансності освітньо-інноваційних хвиль сьогодення можна спрогнозувати неминучість дослідницької акцентуації й актуалізації аксіологічної проблематики й надалі.

«Людство — це ріка світу, яка витікає з правичності, тече, і впадає у цінність вічності». Ця східна мудрість гармонійно охоплює вартісний ракурс культури минувшини з таїною прийдешнього, акцентуючи увагу на людиновимірну вартість сьогодення. А сьогодення завжди окреслює та чи інша освітньо-культурна парадигма. Особистість — це ціннісний мікросвіт, який, в свою чергу, є репродукцією культурного макросвіту. Втім, будучи творцем культури, людина спочатку стає все-таки її уособленням, її продуктом, її репрезентантом і її «освітньо-інтелектуальною» версією втілення. Адже народжуючись, людина опиняється не у вакуумі, а в певному освітньо-культурному середовищі, що є втіленням комплексу певних цінностей (епохальних, цивілізаційних, етнопедагогічних, національних, суспільних, сімейних). Загальнолюдські цінності й соціальні норми поступово кристалізують особистісний вимір ціннісного «Я».

Освітньо-культурна еволюція — це завжди питання «зламу», «перелому», «вибору». Це проблема змін в нормативному устрої суспільного життя, корекція (або й переоцінка) пріоритетів життєвого шляху, варіант переакцентації в ціннісній площині буття, версія переосмислення ідейних та світоглядних орієнтирів, актуалізація проблеми «буття» чи «забуття» усталених вартостей у їх загальнолюдській, суспільній, чи особистісній версії репрезентації та нівелювання.

Аксиологічний освітньо-культурний парадокс полягає в тому, що ніколи ще не було епохи, яка б її сучасникам не здавалась перехідною. Кожне покоління вважає себе «переламним» (а почасти й «загубленим» або «втраченим»). Завжди існує проблема ціннісної сумісності поколінь. Кожне покоління рано чи пізно репрезентує посилення на кшталт «а за наших часів...». Кожна епоха не тільки «здається», а й насправді апріорно «є» перехідною. І цей «перехідний контекст», як не дивно, завжди є стрижневим в ціннісно-рефлексійному зрізі буття. «Кожна епоха, набуваючи нових ідей, дивиться на світ по-новому» констатував свого часу Генріх Гейне. «Кожна епоха вірить у те, що її боротьба — найважливіша... з цією вірою вона живе і вмирає». Те, чим запам'ятається в історичній пам'яті певна епоха безпосередньо залежить від ціннісної наповненості освітніх систем та змісту подій, які її ілюструють, адже:

— кожна епоха по-своєму збагачує ціннісну парадигму освітньої культури своїм розумінням і прочитанням її змісту;

— кожна епоха має свою версію освітньої істини і свій тип ідеалу вчителя;

— кожна епоха має своїх королів і своїх блазнів;

— кожна епоха породжує свого героя;

— кожену епоху можна вважати завершеною, коли вичерпуються її основоположні ілюзії, але в результаті ціннісних потрясінь кожна епоха все одно йде вперед, а кожна окрема людина починає все спочатку!

Светлана Хрипко. Аксиология образования как таина призвания и духовная сущность ценности бытия.

В статье предлагается авторская версия трактовки и видения актуальности аксиологической проблематики в целом, а также анализируется феномен образования в многоаспектном и поликонтекстуальном срезе компаративного анализа с усиленной фокусацией на ценностный вектор проблемного осмысления.

Svitlana Khrypko. The Axiology of Education as the Mystery of Vocation and Spiritual Essence of the Value of Being.

The author's version of the interpretation of axiology problems in general is offered in the article. Moreover the phenomenon of education in the polyaspect and polycontextual dimension of a comparative analysis with the emphasis on the valued vector of problematic consideration is presented.